

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ SĂPTĂMĂNALĂ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
B-dul Academiei, 3,
BUCUREȘTI

ABONAMENTUL ANUAL
În țară 10 lei
În străinătate 12 »

„APUS DE SOARE“

I. ¹⁾

Critica gazetelor.

Critica ziarelor a dat greș și de astă dată. Toți criticii simt că opera este de valoare, toți sunt impresionați și, totuși, aproape toți o găsesc defectuoasă. Mie mi se pare însă că defectele sunt mai curând neînțelegeri și, uneori, dovezi de o cunoștință superficială a literaturii dramatice, cu care se fac inevitabilele comparații, sau a esteticii dramei.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

În ordine cronologică: La 4 Februarie d. Emil. D. Fagure (**Adevărul**) hotărăște că «un subiect dramatic, o *innodare* a unei acțiuni lipsește cu desăvârșire» și că autorul, care nici nu i-a zis dramă — și? — a făcut numai o «culegere a câtorva momente din viața marelui voevod». Deși piesa nu are «*innodare*», și ar putea s'o jertfească prompt, criticul devine îndatoritor și are bunăvoința să arate cum drama... ar fi putut ieși mai bună: «Finalul s'ar fi potrivit pentru un moment culminant... Aci ar fi fost locul pentru o povestire, care... A trecut fără să deslănțuească entuziasmul la care trebuia să aspire... Avea însă câteva momente poetice în cari autorul s'ar fi putut ridica la frumoase înălțimi»... etc.

Poetul trebuie să regrete mult că n'a consultat la timp pe vechiul critic teatral: Eră să ne dea atunci ce singur nu ne-a putut da! Iată ce înțeles s'ar putea scoate din acest fel de observări. Efectul: Cetitorul criticei a rămas cu impresia că nu trebuie să se grăbească a vedea o piesă care... scoboară pe Delavrancea supt reputația ce-o avea până acum!

În aceeași zi vorbi și criticul **Minervei**: A fost o «sărbătoare literară și artistică». Da. Am văzut «caractere clasic prinse în liniile

¹⁾ Extras din conferința ținută la «Societatea femeilor române».

lor fundamentale». Da, da. Însă fondul, «măreț» ce-i drept, ar fi «epico-dramatic» — deci hibrid — și drama n'ar fi o «dramă propriu zisă». Efectul: Cetitorul criticei s'a dus la «sărbătoare» și s'a convins — poate — că a văzut o dramă.

Ca și «Minerva», **La Patrie** din aceeași zi trimite pe cetitor la teatru, unde va vedea o piesă ce se desvoltă **en profondeur**, ca «Regele Edip» și «L'Aiglon».

Până acum două voturi **pro** și unul **contra** (altele nu cunosc).

La 8 Februarie intervine d. A. Davila, fostul director al teatrelor, într'un articol din **Noua revistă română** și dă o notă pe care o regăsim mai târziu și la alți critici. Să-l cităm verbal:

«Apus de soare nu are, din însușirile cerute unei piese de teatru, decât *forma* exterioară, dar nici de cum *fondul*, miezul. El este tot atât piesă de teatru cât și «Povestea neamului», reprezentată la arenele expozițiunii din 1906, sau cât «Carmen saeculare», reprezentat la Teatrul Național mai dăunăzi, cu singura deosebire că în el aparițiunile se tălmăcesc ele înseși, pe când în celelalte, ele sunt tălmăcite de recitator. În «Povestea neamului» și în «Carmen saeculare» se arată fețele strălucite ale istoriei țării în decursul veacurilor; în «Apus de soare» se arată numai epoca lui Ștefan cel Mare, ba chiar în cei din urmă ani ai vieții lui. Dar nici aci nici acolo, aceste fețe strălucite nu se frământă în *sbuciumările nervilor* și ale *patimilor*, nu dau *acțiune*, nu *trăesc*; ele se arată numai, ne spun — sau ni se spune — cine sunt și ce au făcut și se sting, fără a ne lăsa altă impresiune decât aceea a unor aparițiuni luminoase, a unor mărețe *fantome* evocate».

Câte propoziții, atâtea erori!

Ori d. A. Davila pricepe și atunci este parțial; ori este imparțial și atunci nu pricepe. Pentru că e nepricepere a asemăna o succesiune de tablouri fără nici o legătură între ele -- cum este «Carmen saeculare» — cu «Apus de soare», care, *dacă* este o succesiune, este de sigur una cu legături bine strânse. D. Al. Davila pricepe însă, pricepe chiar foarte bine, dar — nu poate fi imparțial.

La 9 Februarie «*Minerva*» revine, supt iscălitura d-lui I. Scurtu. Cald, mai bine, căutând problema dramei și micșorând obiecția anterioară că opera nu-i chiar dramatică: «Dacă piesa nu are obicnuita acțiune a dramelor propriu zise, lucrul e prea firesc în apoteoză zilelor din urmă ale domniei lui Ștefan cel Mare și eră cu totul nefiresc să se inventeze o asemenea acțiune, cu cine știe ce «intrigi» palpitate, spre a sguđui slăbii nervi ai câtorva asistenți ultra-moderni, deprinși numai cu piese enervante prin acțiuni prăpăstioase».

Di. I. C. Bacalbașa dela **Epoca** aprinde, la 11 Februarie, jertfelnicul cel mai mare și arde tămâia cea mai multă, și când nu-i îndreptățit. D-sa vrea să dovedească prea mult și cade 'n greșeli pe care nu-i nevoie să le relevăm aici ¹⁾. D. Bacalbașa vede însă bine în scenă și a văzut — acțiune. A văzut-o. Și este!

La 14 Februarie publică **Voința Națională** un articol, a cărei parte mai bună sunt ilustrațiile și numai câteva observări exacte din care voiu cită aici una: «Situția e mișcătoare. Tot ce apune, tot ce se sfârșește mișcă. Cu atât mai mult emoționează Ștefan cel Mare când ceasul ultim i-a sosit.»

Autorul, d. P. Locusteanu repetă părerea d-lui A. Davila despre *fond și formă*, proclamă atotputernicia tehnicei dramatice și — constatând lipsa de acțiune (tehnică=acțiune) — adaoge un grav verdict de condamnare: «Poate o lucrare să fie admirabilă din punct de vedere literar; poate ea, prin esența ei istorică, să fie capabilă a stârni sentimentalismul sau chiar entuziasmul unui auditor intelectual; poate să cuprindă adevăruri eterne și analize sufletești interesante, — *cât timp îi va lipsi însă acțiunea care e însușirea esențială, mai mult, rațiunea de a fi chiar a oricărei opere scenice, ea va fi condamnată să rămâie lucrare literară, umbră pe care lumina rampei în loc s'o însufletească, o împrăștiie, o nimicește.*»

Rampa va nimici «Apusul de soare»? *Vederemo*. Până atunci, ce *este* însă piesa lui Delavrancea? Este... «un peisagiu» — autentic! —, este o pajiște cu ceva femei și bărbați, culcați în iarbă, cu un râu aproape și-un castel în zare; este ceva ce se vede des în orice expoziție dela Ateneu; este, ce-i drept, un «splendid peisagiu». Și celelalte²⁾.

O zi în urmă, *Verax* dela **Noua revistă română** dovedește că n'a fost atent în teatru, de oarece «motivarea acțiunii în acest tablou» (tablou = actul I!) nu este, cum zice d-sa, «cu desăvârșire abstractă», nu este chiar de loc abstractă. Mai departe *Verax* ar fi, cred, foarte perplex, dacă i-am cere să ne spuie cum s'ar putea pregăti prin unul sau prin mai multe «momente dramatice» povestirea lui Moghilă din actul al doilea; *Verax* cere o astfel de motivare, pentru ca povestirea să nu mai fie «rece». Dar în motivarea faptelor ar fi greșeli și mai mari: «În intenția autorului a fost negreșit, ca din aceste patru tablouri să se desprindă în mintea spectatorului imaginea marelui

¹⁾ Numai una: Șezătoarea românească din actul I nu se poate compara cu un cor de tragedie antică!

²⁾ Încă una din observările bune: Ulea este indiferent publicului...

Ștefan din ultimele sale zile. *O imagină s'a desprins negreșit; dar nu o imagină de artă dramatică, ci o imagină de feerie, sau de basm adaptat la scenă.* Marele Ștefan se mișcă într'o lume pe care numai basmul o cunoaște. *Motivațiunea faptelor dimprejurul lui, când nu este înlocuită de argumentarea cronicilor, este de o simplitate copilărească.*

Copilărie! «Apus de soare»... o copilărie?! Deci o dramă pentru copii. Verax trage în adevăr și concluzia aceasta și termină: «*Apusul de soare*», dacă este fără valoare din punctul de vedere al artei dramatice, este însă o scriere dramatică utilizabilă pentru scopuri dramatice¹⁾. Școala se poate servi de drama d-lui Delavrancea pentru a fixa mai ușor în mintea elevilor expresiuni fericite, în ceiace privește caracterizarea literară a lui Ștefan cel mare. În repertoriul Teatrului Național, care are ca misiune să ajute școlii cu deosebire atunci când este vorba de cunoașterea istoriei patriei, cele patru tablouri istorice, cuprinse în «*Apusul de soare*», împlinesc dar o lacună, și sunt bine venite.»

După Verax, poetul a greșit prezentând opera sa d-lui director al teatrelor; ea trebuia prezentată d-lui administrator al «Casei școlilor», s'o editeze pe seama copiilor!

Culegerea mea de păreri... dramaturgice s'ar putea spori și cu alte idei mai puțin interesante. Ar fi însă o inutilitate. Și o pierdere prea mare de vreme.

Criticii ziarelor au cerut totdeauna piese naționale, dramă românească, originală. Și s'a dat acum una, începutul unei serii. S'a văzut cum cei ce au cerut au întâmpinat cu nedreptăți opera unui poet, care nu-i numai epic și liric, cum îl cred poate mulți, care-i un poet complet.

Felul cum a fost primit «Apus de soare» în critica ziarelor lasă impresia că criticii lor au o pregătire și-o experiență literară foarte variată, dar nu și completă, și că, din cauza aceasta, nu se pot ridica *repede* până la acea fericită stare de neprevenire, în care sentimentele stărnite de o dramă *nouă*, se desvoltă neturburate, supt protecția unei binevoitoare obiectivități.

Ca să simțim opera corect, trebuie să voim, să *încercăm* a voi ce a voit autorul prin persoanele lui. Numai când nu putem, când ne va fi *omenește* cu neputință să-l urmăm, numai atunci avem dreptul să ne punem întrebarea critică: De ce nu pot simți ce-mi cere autorul? *Ce mă împiedecă* a simți ca el: *concepția* lui? ori *neputința*

1) Adecă...?

lui de-a elabora concepția, de-a o concretiza cu mijloace suficiente?

Opera este, firește, condamnată sau condamnabilă, dacă concepția este bizară ori inferioară sau dacă, bună fiind, rămâne caldă doar în capul creator, dar nu trece, nu-i simțită în scenă, în versul declamat, în proza cumpănită, în gestul actorului.

Se pare că momentele de liniște pentru căutarea unui răspuns întemeiat la aceste două întrebări le-au lipsit celor mai mulți critici. Ei au văzut piesa numai curgând pe scenă, dar n'au avut timp s'o mediteze și cetind-o. Nici nu apăruse. Și din cauza aceasta, de sigur, le-au scăpat părți care i-ar fi putut opri dela graba cu care au judecat.

G. BOGDAN-DUICA.

UNEI TRECĂTOARE

O, tu,

Ce treci îngândurată

Și mândră 'n haina de regina —

De-ai vrea, în viața mea pustie, s'aduci o clipă de lumină,

Din focul soarelui din ceruri un cerc de aur, aș răpi

Și-așa pe fruntea ta curată din el cuun'ăși împleți.

Apoi,

Ași înșiră pe fire de aur miile de stele,

Sa 'ncingă gâtul tău de sfânta

În loc de salbe și mărgele,

Și-ași rupe-o splendidă fîșie din ceru-albastru și senin,

S'o porți ca mantie pe umeri —

Și-așa nainte-ți să mă 'nchin!

ORESTÉ.

AROMÂN

Câteva cuvinte despre termenul *Aromân*, întrebuițat aici și în celelalte scrieri ale mele, pentru desemnarea Românilor așezați în Peninsula-Balcanică, cari, deși strâns uniți prin una și aceeași limbă cu celelalte trei trunchiuri de Români, cu Daco-Românii, Istro-Românii, și Megleno-Românii, se disting totuși de aceștia prin micile deosebiri de limbă, deosebiri ulterioare despărțirii Româniilor, neîn-

semnate, întru cât *toate* își găsesc explicările în limba română antedialectală, adecă în limba vorbită de toți Români înaintea de despărțirea lor.

Acest termin mi s'a părut ca cel mai nimerit din următoarele considerațiuni:

Este cel mai apropiat de cuvântul *Român*, la care punând înainte *a*, avem pe *Aromân* și înfățișem în acelaș timp una dintre particularitățile acestui graiu, neexistentă în celelalte dialecte române, anume particularitatea de a antepune pe *a* la toate cuvintele începătoare mai ales cu lichidele *r* și *l*. Bine înțeles că această particularitate nu-i generală la Aromâni, dar totuși destul de răspândită ¹⁾.

Orice alt termin am fi preferit pentru a-i desemna, ar fi fost și mai puțin potrivit, pentru cuvântul că *Aromânul*, după ramura din care face parte, se numește pe sine diferit, cu toate că numirile ce-și dă se derivă toate din *Romanus*.

Astfel Aveliații, Perivoliații, Brăjații, Băișaiții, Crușovenii etc. se numesc *Arumân* (— *ăn*), *Armân* (*ăn*); Sămăriniații și Smicșaiții: *Rumân*; Moscopolenii, Fărșeroții, Muzăchiarii etc.: *Rrumân*, *Rrămân*, *Rrmân*.

Oricare din aceste denumiri am fi ales, n'ar fi cuprins pe toți Aromânii și ne-ar fi îndepărtat de: *Român*.

Singura obiectune serioasă ce s'ar putea ridica în contra adopțării acestui termin, ar fi că-i neologism. Dar aceasta nu strică. Tot așa se petrece lucrul și cu *Român*, de care ținem să nu ne îndepărtăm, ca unul care a pătruns dela renașterea poporului nostru adânc în limbă, încât nu-i manifestare a vieței românești de care el să nu fie strâns legat.

Și mai puțin nimerită ar fi fost întrebuițarea unor termini ca *Macedo-Români*, *Român dela Pind*, *Român din Turcia europeană*, *Român din Epir* etc. denumiri bune și la locul lor numai când vroim să vorbim de Aromânii din Macedonia, dela Pind etc.

Tot așa de nepotrivită este și întrebuițarea numirii de *Român*

¹⁾ Fenomenul acesta în Aromână este o firească dezvoltare organică datorită greutateii rostirii acestor consoane și care apoi, prin analogie, s'a întins și asupra altor consoane, fără însă a se generaliza. Acelaș fenomen îl întâmpinăm și la alte popoare romanice, anume la Catalani, Gasconi, Engandini etc. cfr. Gröber, *Grundriss* 2, § 53, pag. 866; idem pag. 757, § 31; Meyer-Lübke, *Gramm d. l. romanes*, I, § 383; I. Cornu, *Romania* XI, 75—79; R. Geheeb, *Prosthetisches a und s im Rumänischen*, Leipzig.

de la Sud, după cum pledează G. Meyer ¹⁾, numire datorită întâiu lui H. Schuchardt, căci nu toți Români de la Sud sunt Aromâni, ci mai sunt și Daco-Români, după cum la Nord au putut fi sau mai sunt încă colonii aromâne.

Tot acelaș lucru se poate spune și despre numirea de *Român din dreapta* sau *din stânga Dunării*.

Nu mai vorbesc despre netemeinica întrebuițare a unor termini batjocoritori ca *țânțar* și *cuțovlah*. Români de pretutindenii au privit ca batjocoritoare și injurie chiar numirea de *vlah*. Iar când nevoiți au fost s'o întrebuițeze, mai mult ca termin consacrat a fi desemnați de străini, au făcut-o în contra voinței. Acei însă la cari conștiința națională era deșteaptă, nu s'au codit să adauge pe lângă *vlah* și un alt termin, menit să-l înobileze. Așa a procedat și Ucuta. Pe coperta lucrării sale *Noua Pedagogie*, în mândria sa de Român nu putea suferi denumirea de *vlah*, socotită ca înjosoare. De aceea în dorința de a nu fi neînțeles, dar și în voința de a-și împăca mândria sa de român, adaugă înaintea lui *vlahos* cuvântul *Romanos* (Român).

Identice se petrece lucrul cu coloniile aromâne stabilite în Austro-Ungaria, mai ales în Budapesta și Viena. Acestea impuneau drept numire comună pentru Greci și Aromâni pe *Ρωμαϊόβλαχος*, adică *Romano-vlah*, termin ce nu odată numai îl găsim pomenit fie pe cărțile didactice tipărite la Viena pentru copii Greci și Români, fie pe cărți cu alt cuprins, dar tipărite cu cheltuiala comunității ortodoxe greco-române.

Admițând în limba noastră ca termin tehnic pe *Aromân*, ar trebui să fim consecinți în procedeul nostru și când îl întrebuițăm în limbile străine, și, după cum scriem fr. Roumain, germ. Rumäne, serb. Romuni, sau Rumuni, ngr. Ρουμάνος, etc. să spunem și să scriem tot așa fr. Aroumain, germ. Arumäne, serb. Aromune, Arumune, ngr. Ἀρουμάνος etc., după cum și face în fr. Mario Roques (cfr. Romania, XXVIII, pag. 309, An. 1898, și ulterior și alții, Români și străini).

Weigand se servește în germ. de forma *Aromunen* (cfr. Arom. I, pag. VII; II, pag. VII, VIII) și în românește de *Arămăn* (cfr. Enciclopedia Română, art. *Arămăn*); considerația ce l'a determinat pe Weigand în alegerea cuvântului *Aromunen* o mărturisește singur: «Aro-

¹⁾ G. Meyer, Alb. Stud. IV, pag. 8: «Den Namen Aromunen, den Weigand gewählt hat, erscheint mir weing glücklich. Ich brauche Südrumänen, als Abkürzung vl., d. i. vlachisch, das Nordrumänische kürze ich rum., d. i. rumänisch.»; I. Popovici, *Romania*, vol. 32, Anul 1903. pag. 121 se rosteste în vederea părerii aci admise.

munen ist die deutsche Form, die am besten der nördlichen einheimischen entspricht, Arom.», (II, pag. VIII.) S'ar fi putut servi cu toate astea tot așa de bine de *Arumänen*, fără să fi fost nevoie de înmulțirea terminilor cu încă unul în germană, care nu aduce nici o lămurire mai mult, terminul din urmă fiind destul de clar și de cuprinzător ¹⁾).

Mai nenrococos a fost Weigand în alegerea numirei de *Arămăn*, care nu se aude nicăiri. Greșit susține el, că se aude la nord. Trebuia, loc. cit., *Arămăn* pus în paranteze și însoțit de semnul întrebării, ca nesigur, ci nu *Arumân*, cum face Weigand.

De asemenea mă ridic în contra întrebuițării terminilor de: nord, sud, centru, de cari se servește mai cu samă Weigand, când vrea să arate locul unde se aud anumite particularități din graiul aromân; și aceasta o fac din pricină că Aromânii atât în trecut cât și în timpul de față au fost și sunt amestecați, trăind laolaltă la nord, sud sau centru, Aromâni din diferite ramuri, din deosebite *fari*, cum se zice în graiul lor. Cele mai apte numiri în această privință ar fi desemnarea lor după denumirile locale, ce obișnuesc ei însăși să și le dea, cum deja cu un secol înainte făcea G. Roza (cfr. *Prefața*, dela *Măestria ghiuvășirii*, Pesta 1809).

PER. PAPAHAĞI.

¹⁾ G. Meyer, *Indogerm. Forsch.* V, pag. 71, întâmpină cu următoarele aprecieri inovațiunea terminologică a lui Weigand: «Auch die Benennung «Aromunen» vermag ich nicht zu erwähnen, sie wird den wenigsten, die den Titel des Buches lesen, verständlich sein. Wir nennen jetzt allgemein die Bewohner des Königsreichs und der angrenzenden Teile Ungarns «Rumänen»; der Name «Romanen» oder «Rumunen», den Z. B. noch Miklosich brauchte, ist wohl ziemlich ganz abgekommen. Bei Weigand handelt es sich um allernächsten Verwandten dieser Rumänen; warum soll man also nicht auch in Namen diese Zusammengehörigkeit zum Ausdrucke bringen? Makedonische Rumänen ist gewiss wenig passend; aber varum nicht Süd-rumänen oder Balkanrumänen oder (von ihren Hauptsitzen) Pindusrumänen?». Iar I. Popovici, *Romania*, vol. 32, pag. 121: «M. Weigand les nomme (pe Aromâni) en allemand *Aromunen*, forme qui ne me semble pas logique: on appelle les Roumains en allemand *Rumänen*; en partant de là, si nous procédons logiquement, *Armâni* sera en allemand *Arumänen*, et non *Aromunen*. *Aromunen* ressemble beaucoup au *Rumunen* de Miklosich, non mal fait, qui n'est que la transcription allemande de *Rumun-i*».

ODINIOARA

Aceiaș basm duios ascult
 Și care 'n taină mă 'nșioară...
 Mă duce gându 'n altă țară
 Din vremi apuse de demult :
 Odinioara.

Întrezărită din amarul
 Și taina vremilor acele,
 Apare mama blând din ele :
 Icoană ruptă din altarul
 Copilariei mele.

Icoana casei noastre 'ntregi
 Un vis în mintea mea rămâne,
 Frumoasă eri, ruină mâne...
 Umbrită de doi duzi — moșnegi
 Din vremi bătrâne.

Flori mândre înfloreau pe lunci,
 Și după cât mi-aduc aminte,
 Din doine vechi și din cuvinte,
 Erau mai buni oameni atunci,
 Credeau în cele sfinte...

Ascuns în iarbă stau culcat ;
 Prin ramuri vântul bate-alene...
 Visez, clipind șiret din gene,
 La mândre fete de 'mpărat
 Și dalbe Cosinzene.

Ce iute trece-al vremi pas !...
 Se stinge tot ce e fință ;
 Și din a vieții suferință
 Vai ! nici povești n'au mai rămas,
 Nici umbră de credință.

«Ca statu-palmă-barbă 'n cot
 Așa eră mărunț piticul,
 Și multe pozne făcea micul
 Și nebunaticul nepot...»
 Spunea ades bunicul.

Se duc bătrânii rând pe rând
 În lumea cea de veșnicie,
 Pe care nimeni azi n'o știe..
 Si noi ne'om duce în curând,
 Si alții or să vie...

Ci eu pe veci ași vrea s'ascult
 Povestea care mă 'nșioară...
 Să sbor cu gându 'n altă țară
 Din vremi apuse de demult :
 Odinioara.

MIRCEA RĂDULESCU.

N E G U R I

VIII.

După vacanță, Institutul și-a început iar viața lui obișnuită.

Aceiași larmă în recreație, aceleași glume, aceleași umbre de pă-sări uriașe se zugrăveau noaptea pe cer, în privazul aceleiași ferestri, a dormitorului, aceleași povești tainice a doua zi de sărbători. Și eu simțeam acelaș dezgust, aceiași silă și, ca și în ceilalți ani, stam închis în gândurile mele amare, — atâta numai că acum stăteam în altă bancă, de dimineață pân'în seară, în umbra unui alt ungher, în umbra unui ungher din clasa VII-a. Dar prin sufletul meu n'u trecea adierea de mândrie pe care o pricepeam din înfățișare, din vorbe, c'o simțeau acei din prejurul meu, când se gândeau că 's în cea din urmă clasă, că mai au un an numai și pășesc în lume.

Imi ziceam: «La ce bun c'am trecut și eu, că isprăveam?»

Și mă uitam cu ochi reci, cu dezgust, la cei cari lărmuiau, împrejurul meu, fericiți, mă uitam cu o undă de necaz la fețele ce mă impresurau, luminate de o nețărmită fericire, parcă. Și de și trecuseră atâția ani de când le vedeam, — mi se păreau acum în cel din urmă an, tot așa de străine ca și în întâia zi în care le-am văzut,

Acasă nu mai mă duceam acum niciodată, fiindcă într'o Duminică când am intrat în odaia tatei, am zărit o femeie strecurându-se în încăperea de alătura, într'un freamăt speriat de fuste, și pe fața lui am văzut trecând o roșeață fugară.

Când eșiam câteodată, Dumineca, o luam spre grădina Copoului. Câteodată, mi se părea că cineva și-a aplecat ochii spre ghetele mele rupte ș'atunci simțeam că-mi năvălește tot sângele în obraji. Când ploua, simțeam cum îmi pătrunde apa prin spărturile tălpilor; dar nu mă duceam acasă să cer bani ca să-mi cumpăr ghete și'mi dădeam lămuirt seama că n'ași fi putut să-i cer bani tatei chiar dac'ași fi rămas desculț.

Și iată că într'o zi veni portarul și îmi spuse că mă chiamă directorul, și pornii mirat spre cancelarie întrebându-mă: «de ce m'o fi chemând oare?», căci nu mai mă chemase niciodată.

Il găsii pe director plimbându-se dela birou la fereastră, c'o mână la spate și cu cealaltă mângâindu-și favoritele ca de obicei. Când închise ușa, se opri în mijlocul cancelariei. Iși trase întâi o favorită apoi cealaltă, întorcând capul spre dreapta și spre stânga, și apoi tremurându-și, din când, în când, pleoapele îmi zise:

«Vrăncene, te-am chemat să-ți spun că nu te mai pot ținea în școală. I-am scris de mai multe ori, nu odată, tatălui d-tale să-mi plătească, și văd că nici nu-mi răspunde... Înțelegi că eu de pomană nu te pot ținea, nu-i așa?»

Când a rostit cuvântul «pomană», mi-a izbucnit tot sângele în obraji, ca și cum mi-ar fi tras două palme, a început a-mi vâjâi urechile, ș'am prins a clipi des din ochi, ca și cum ași fi intrat dintr'odată dela întuneric într'o lumină mare. Și de câteori clipeam, din para lămpii atârinate de bagdadie, pornea un snop de raze până'n ochii mei.

Când am eșit pe poartă, nu știu.

Era noapte, cernea ploae mărunță de toamnă și coboram la vale învăluit în pelerină.

Aveam simțirea limpede că s'a isprăvit, am scăpat de internat, răsuflam ca și cum s'ar fi prăvălit de pe pieptul meu o stană care mă ucidea, și pășiam în neștire pe trotuarele lucii, ca pe niște râuri înghețate, în cari se oglindeau, ca niște stâlpi de foc, luminile felinarilor încununete de neguri sidefii.

Cât am rătăcit astfel prin cântecul molcom al ploii, nu știu, dar deodată luai aminte că mă aflu în fața casei tatei, și, fără să-mi dau seama, mă îndreptai spre portită. Atunci pe la geamul dela odaia care era odată a mamei, pe storul luminat, trecu umbra unei femei, și rămăsei pironit, cu gura uscată ca de arsura unor friguri, cu ochii ațintiți asupra ferestii goale, și dintr'odată, ca un vifor de foc, îmi năvăli în inimă o pornire de ură sălbatică, care îmi încleșta pumnii, și, ca într'o lumină de fulger, simții dorința neînvinsă de a mă prăbuși în casă să-mi încleștez mâna în gâttejul ei și să-l strâng, să-l strâng cu sete, să-l strâng până când îl voi simți cum îl înghiață frigul morții.

Și când trecu cineva și se uită bănuitor la mine, începui a alerga în noapte, pe uliți pustii, cu sufletul înghețat, ca și cum dorința mi s'ar fi săvârșit.

Cât am alergat astfel, ca un vinovat, nu știu. Deodată, de undeva, în întunericul adânc, izbucni ca un țipăt dureros semnalul unui gardist, și atunci un fior de frică îmi opri fuga, și începui a merge cu pași obișnuiți pe străzi necunoscute, pline de bălți.

Luminile se stinseseră pretutindeni și geamurile negre aveau o lăcire rece de ochi morți.

N'auziam nicăeri nici un pas, nici un glas, — nimic. Numai țărâitul jalnic, monoton, necurmat al ploii. Mi se părea că sunt într'un oraș mort, în cuprinsul căruia numai eu rătăceam, printre îngrămădirile negre de case, ca o umbră izvorită dintr'un mormânt.

Și cum umblam așa, auzii deodată niște țipete cu îmlădieri de cântec. Și, când cotii, văzui în capătul uliței, izvorând dintr'un geam o dungă de lumină care tăia pulberea ploii ca o trambă de ceață luminoasă.

Atunci împins de dorința de a vedea lume, lumină, de-a auzi glasuri, de a simți viață împrejurul meu, — am intrat.

În fumul care plutea ca o negură deasă sub tavanul scund și înegrit, în fund, pe un fel de scenă, țipa ascuțit o femeie văpsită, cu pieptul și brațele goale, și pe la mese fumau și beau muncitori cu ochii turburi. Ș'odată cu fumul țigărilor se innălța spre bagdadie o larmă necurmată, sub care se auzea ca un zumzet de albine.

Mă strecurai într'un ungher, unde văzusem că e o masă goală și mă așezai acolo, în umbră, ascunzându-mă parcă.

Mă simțeam pătruns până la oase de ploae, îmi simțiam picioarele ude în ghețele sparte, pelerina de stofă, răzbită de apă, îmi apăsa umerii, și deodată mă cuprinse o sfârșeală mare ca și cum mi-ași fi deschis o vână și mă cufundam acum, cu încetul, în împărăția morții. Mă simțeam așa de slab, că dacă mi-ar fi lucit, deasupra, fulgerul unui cuțit, gata să mi se înfigă în piept, n'ași fi avut putere să dau un țipăt, să mișc un deget, — ași fi închis ochii ș'ași fi așteptat neclintit lovitura.

Cât am stat astfel, cu mintea cuprinsă ca de o noapte adâncă, în care nu licăria un gând? Și cum de am putut adormi în larma și țipetele răgușite din cafeneaua aceia murdară?

Când simții că mă zgudue cineva și deschisei ochii, încăperea scundă, cu pereții afumați, cu mesele ude, cu podelile acoperite cu noroi, era goală; un chelner stinșea lămpile somnoroase, înpăenjenite de fum, prin ferești intra o lumină leșetică, o lumină umedă parcă și chelnerul care mă trezise îmi spuse:

«E ziuă, închidem, vă rog...»

Ș'atunci mă sculai cu oasele înțepenite, zdrobite, cu o durere de om bolnav în tot trupul îmbătrânit parcă, și eșii.

Când m'a răzbit foamea, mi-am adus aminte că am în buzunar o carte, un roman, am pipăit-o și m'am dus cu ea la anticarul la care mai vândusem și alte cărți. Dânsul și-a pus ochelarii, a luat cartea a învățit-o pe o față și pe alta, mi-a arătat că coperta lipsește, că o filă e desprinsă, că alta e îndoită, mi-a arătat un picuș negru de cerneală la un colț, a numarat, ca de obicei, foile și pe urmă a vârit mâna în buzunarul jiletcei murdare și mi-a întins o băncuță ștearsă. Eu n'am zis nimic, am luat banul și cu o bucată de pâne de cinci parale am intrat în grădina Primăriei, pustie la

ceasurile acelea, și acolo, pe-o bancă, în soare, am mâncat pânea caldă, c'o foame de câne fără stăpân, c'o foame de câne alungat de pretutindenii cu pietre.

Am trăit cinci zile numai cu pâne. Ziua piroteam aici în grădină, pe-o bancă. Noaptea îmi începeam rătăcirile, zdrobit de oboseală flămând cu un fior în suflet, ferindu-mă de gardiști ca un făcător de rele, căutându-mi undeva un culcuș.

Intr'o noapte, rătăcind astfel, ajunsei la gară. Ușa era deschisă. O lampă ardea singuratică, cu o lumină gălbue, bolnavă, tristă, gata parcă să se stingă, și se răsfrângea, în luciul de jos al asfaltului, ca într'o apă neagră. În colo sala era pierdută în întuneric și undeva țârâia încetișor un greer, care parcă chema pe cineva cu frică.

Am intrat în vârful degetelor, am găsit ușa dela o sală de așteptare deschisă, m'am strecurat în lăuntru, în întuneric, și m'am ghemuit pe o canapea, înfășurat în pelerină.

Prin fereștile mari cât niște uși, se vedeau, în preajma peronului, câteva vagoane negre, posomorite; o mașină se lămuria ca un monstru adormit. Și dincolo de vagoane, în noaptea umedă de toamnă, o luminiță verzue părea un licurici.

Si învăluindu-mă o căldură dulce ca de o mângăere, adormii, și mă trezii când începu freamătul gării.

(Va urma)

N. N. BELDICEANU.

CÂNTEC DE TOAMNĂ

După PAUL VERLAINE.

*Ca lungi fiori
De pe viori,
Se desprinde
Al toamnei glas,
Ce pas cu pas,
Mă cuprinde.*

*Tot tremurând
Și palid, când
Ceasul sună,
Plâng chiar nevrut,
Timpul trecut,
Cu vremea bună.*

*Și merg mereu,
Iar vântul greu
Mă tot poartă,
De ici, colea,
Intocmai ca
Frunza moartă.*

N. BUDU.

VICLENIE

Iani cafegiul s'a sculat odată cu primele trâmbițări ale cocoșilor.

Și-a deschis cafeneaua și pe când băiatul se apuca să stropească, să măture și să potrivească mesele, Iani având dinnainte câteva căpățâni de zahăr, începu a le sfărma în bucățele mici pentru ceai.

Și trebuia să sfarme mult, căci e ziua când sosește «Loid-ul» și pentru atâți muncitori trebuie zahăr! Toate ca toate, dar muncitorul de pe la noi așa-i învățat: dimineața ceai, la prânz ceai și seara tot ceai! Asta e mâncarea lui în zi de muncă.

— Iliă, se stropești puțin și afara și se stergi și ala prafo di la ferestruica...» Îi zise băiatului care se căsnea cu mesele.

— Bine chir Iani!..

Apoi se făcu o tăcere apăsătoare, în care nu se auzea decât tăcânitul mașinei ce sfărma zahărul.

— Bună dimineața, chir Iani! Spuse intrând în cafenea un om zdravăn între 40—45 de ani, cu fața părliță de soare, cu mustățile mari castanii, cu ochii stinși și buzele ofilite, cu o pălărie bleoștită pe cap, îmbrăcat cu niște pantaloni albaștri de in cu petice mari în dreptul genunchilor. Purta o vestă de șiac cu spatele hărtănit, iar fața plină de găuri, prin care se vedea cămașa cadrilată, de asemeni petecită și murdară.

Grecul ridică ușor capul, în care sclipiau doi ochi mici, șireți, îl privi puțin, apoi urmând cu sfărmatul zahărului, îi răspunse cu glasul pițigăiat, în care tremura o ironie crudă, sfâșietoare...

— A! Calimera Ianculița!.. Țe vinto te-a adus-o așa de cu zori?!

— Păcatele, chir Iani! — spuse omul trântindu-se pe un scaun, în fața unei mese de tablă, vâpsită cu roș — copiii cer pâine!.. Ce să le faci! Trebuie să muncești!.. Am auzit de eri că azi vine «Loid-ul» și am venit cu noaptea în cap... poate aici capăt și eu, acolo, o zi de muncă!..»

— Se dai Dumiazeu, Ianculița, dar nu credo... Nicoli vatafo nu te mai primesti, de când cu «daravela» ațea!

Și grecul zâmbi cu răutate pe supt mustățile zburlite.

Iancu oftă, își rezemă fața osoasă în palme și rămase multă vreme tăcut și gânditor, apoi pironindu-și privirea în fața cafegiului, îi zise, într'un tremur ușor:

— Chir Iani, îmi dai un ceai pe vereșie... Mi-e așa de foame!

— Cu multă plăcere, draguțule... dar țe se faco! Nicoli vatafo mi-a spus se nu mai dau niți un ban pe datorie la mataluța psihiamo!..» îi răspunse grecul așezând zahărul sfărmat într'o ladă mare...

Muncitorul oftă, clătinând din cap, apoi sculându-se de pe scaun, eși în stradă, îndreptându-se spre malul Dunărei.

Apa curgea liniștită; o dungă roșiatică, în spre răsărit, însângera culmile dealurilor dinspre țârmurile Prutului, iar scântei de foc, cădeau într'o ploaie de rubine, în valurile bătrânului Danubiu, pe dea-

supra căruia, păsări somnoroase forfecau spațiul, în care plutea o mireasmă dulce, adormitoare.

Pe malul cellalt, sălciile își aplecau coama până la suprafața apei, pe când în depărtare, tremurau câteva unde argintii, stârnite de o barcă de pescari.

Încet, încet zgomotul începuse a se mai întei, muncitorii începuseră a se ivi de pretutindeni, cu sacul la subțioară, îndreptându-se spre cafeneaua lui Iani, ba la «Crapul de aur» și așezați în fața «porțiilor» sorbeau cu lăcomie ceaiul, din care se înălța o aromă dulce.

Cei mai mulți o porneau spre malul fluviului, privind în depărtare la cotul Pisiceii, poate or zări cumva vaporul...

Pe fețele lor veștede, se oglindea lipsa și noianul neajunsurilor,

Fluerul dela fabrica de lemne vui deodată asurzitor, apoi docurile și alte puzderii de fabrici îi ținură hangul. Puțin după aceea, un fluerat, gros, infiorător, înveseli fețele tuturor.

— Vine «Loid-ul»!.. Și pe chipurile tuturor, trecu o undă de nespusă veselie.

Vaporul se zări mic, mic de tot ca o barcă, apoi din ce în ce mai mare, până când se apropie deabinele, cu trupul lui uriaș.

Nicolis, vătaful, înconjurat de muncitori, își alegea oamenii lui.

— Dar pe mine nu mă iei, vătafe? zise Iancu, care așteptase zadarnic, doar l'o alege și pe dânsul.

— Amesto diavolo, mascaradis! sudui grecu, zvârlind o privire batjocoritoare românului.

Iancu se depărtă mohorit și se așeză pe niște pietre din fața Rachieriei-lui Baron, își acoperi fața cu palmele și rămase prada gândurilor.

— De ce mă oropsește grecu ăsta atâta? Că l'am dat de gol pentru a scăpa pe fratemiu!...

Își aduce aminte Iancu de vremurile când lucra împreună cu frate-su Vasile și ce fericiți se simțeau amândoi! Astăzi suferă împreună, el trăind într'o sărăcie cumplită, iar frate-su la temniță; și din a cui pricină?! Din a grecului ăsta!

L'a îndemnat să se ducă în vapor, să scoată niște lucruri de contrabandă și când să iasă, guardul a pus mâna pe el, l'a dus la Căpitănie, apoi la purtat pe l'a judecată.

Zadarnic a tot spus că vătaful l'a trimis... Azi grecul se face că nici nu știe...

— Măi grecule, nu l'ai trimis tu? N'ai voit să mă trimiți și pe mine? a strigat Iancu în fața judecătorului...

A făcut grecul ce a făcut și a scăpat, iar bietul frate-su, a intrat pe doi ani la temniță!..

Când se gândește la astea, sângele i se urcă în cap. Acum și el e sorțit să lăncezească în sărăcie, căci grecul nu-l mai primește la lucru, iar nevasta și copiii, îi plâng de foame.

Câteva părăluțe ce le-a avut strânse pentru zile grele... și acelea sau dus... parcă le-au luat apa.

Se sculă încetșor după pietre și o porni spre vapor.

Vătaful răcnea în gura mare la muncitorii cari alergau într'una

cu sacii și baloturile în spate fumând, rezemat cu coatele de marginea hambarului aproape golit.

Iancu se apropie de dânsul pe nesimțite și când fu la spatele lui se opri o clipă locului...

Un fior îi furnică tot trupul... aiurit privi în juru-i și brațele lui vânjoase se izbiră cu groază în spatele grecului care se rostogoli în fundul hambarului, într'un gemăt surd și înfiorător.

CONST. I. SPIRESCU.

EVENIMENTE ASTRONOMICE APROPIEREA PLANETEI MARTE DE PĂMÂNT Are Marte canale?

Dintre toate planetele sistemului nostru solar, planeta Marte este cea mai interesantă, de oarece este una dintre cele cari la anumite epoce se apropie mai mult de noi și care lasă să se întrevadă o mulțime de amănunte curioase pe suprafața ei.

Anul acesta, ca și în 1907, Marte se va apropia mult de pământ; către sfârșitul anului se va îndepărta din ce în ce și va fi mai greu de observat. Cea mai mare apropiere de pământ a acestei planete va avea loc la 11 Septembrie, când se va găsi la 58.390.000 kilometri de noi.

Cine nu a auzit de «canalurile» planetei Marte? Sunt puțini însă cei cari au o noțiune exactă de observațiile ce s'au făcut asupra acestor canale.

Cel care le-a descoperit a fost astronomul Schiaparelli din Milan și anume în 1877. Acest astronom a declarat dela început, că nu se poate, ca ele să fie datorite întâmplării și Flammarion și Lowell au popularizat în urmă ideia, că acele canale nu ar fi decât opera locuitorilor de pe planeta Marte.

La început, existența canalelor a fost cu totul negată, de oarece ele nu erau observate la observatoarele mari din Europa. Aceste observații însă, cum sunt cele din Paris și Viena, sunt așezate lângă centre mari, lângă orașe al căror praf, zădărnicește orice observațiune delicată.

La observatorul din Nisa însă, unde aerul este curat, canalele martiene au fost văzute. Mai târziu, aceste canale au fost văzute în mai toate observatoarele din Europa și din America, și anume din localitățile unde atmosfera era curată.

Astronomul american Lowell, cu ajutorul unei puternice lunete, a mai descoperit noi canale. Astronomii oficiali tot le negau existența. Celia din Milan, Newcomb, Maunder și alții declarau că nu e la mijloc decât o iluzie optică. În sfârșit, în 1907, Lowell izbuti să fotografieze multe din canalele martiene și astfel succesul fu de partea celor cari susțineau existența acelor canale.

Canalurile martiene există, dar ele nu sunt canale la fel cu cele pe cari le cunoaştem noi. Lărgimea lor e colosală şi unele au poate lărgimi cu mult mai mari decât lărgimea Mării Roşii. Cum ar fi putut locuitorii planetei Marte să construiască canale cari să aibă lărgimi atât de colosale? Aşa se întreabă adversarii lui Schiaparelli, Lowell şi Flammarion.

Aceştia răspund că omenirea martiană e mai veche, decât omenirea pământescă, căci şi planeta în chestiune e mai veche decât Pământul; că densitatea materialelor pe Marte e cu mult mai mică decât aceea a pământului, căci Marte e de vre-o şase ori mai mic decât planeta noastră.

În sprijinul teoriei lor, mai spun că chestiunea canalurilor martiene, e o chestiune de viaţă şi de moarte pentru Martieni. Marte e un glob care e aproape cu totul uscat, mări şi fluvii nu mai are, apa martiană s'a infiltrat în stânci, apă nu mai există pe suprafaţa lui Marte decât în foarte mică cantitate.

Iarna — când e iarnă pe Marte —, vaporii de apă se prefac în zăpadă, care se precipită la poli, acoperind polul nord, sau polul sud pe o mare întindere. Zăpada aceasta se topeşte în primăvară şi canalele nu ar fi făcute, decât ca să aducă apă, dela polul nord, de pildă, pe întreaga suprafaţă a planetei, până dincolo de ecuator.

Lowell în hărţile martiene ce le-a construit, arată perfect reţelele de nenumerate canale, ce străbat planeta în toate direcţiunile. Canalele se întretaie între ele, formând cele mai regulate figuri geometrice.

Adversarii acestei teorii, ca Russel-Wallace, de pildă, care a scris o broşură intitulată: «E Marte locuit?», numai pentru a refuta teoriile lui Lowell, spune între altele, că nu pot să existe canalele martiene, de oarece toate sunt drepte, pe întinderi de mii de kilometri. Nu dau aceste canale de coline, dealuri mai mari, dacă nu de munţi? Lowell şi Flammarion răspund, că suprafaţa planetei s'a nivelat cu totul şi că nu mai are munţi şi dealuri.

S'a mai adus argumentul, că Marte nu are atmosferă şi prin urmare, nu ar putea să aibă o omenire, care să construiască acele vaste lucrări de inginerie. Cercetări ulterioare au dovedit că Marte are o atmosferă, deşi prea puţin densă.

Astronomul Brenner susţine că a existat o omenire, care a luptat cu dispariţia treptată a atmosferei şi a apei, că acea omenire a construit canale, cu ajutorul cărora îşi procura apa rezultată din topirea zăpezilor polare, dar că azi, acea omenire nu mai există.

Este deci Marte un glob pustiu, uscat, fără atmosferă, fără apă, fără viaţă, sau e o planetă, a cărei omenire se luptă încă în contra soartei fatale?

Flammarion, în volumul al II-lea, ce a apărut zilele acestea, din scrierea sa «Planeta Marte», spune cu drept cuvânt, că noi am voi, ca toate celelalte lumi să semene în tocmai cu pământul. Pretenţiunea aceasta e cu totul copilărească. În orice caz, Marte şi Venus seamănă mai mult cu

pământul, decât seamănă planetele ce se învârtesc în jurul unor sori ca Sirius, Antares sau Aldebaran.

«Că planeta aceasta vecină, e în prezent sediu al vieții, spune ilustrul popularizator francez, ne dovedesc toate observațiunile acest lucru. Ne este însă peste putință să ne facem o idee justă despre formele pe care le-a luat acolo viața, forme, cari, de sigur, se deosebesc de ale noastre. Un mister de nepătruns învăluiește și azi această problemă pasionantă, care de altfel, orice s'ar spune, e scopul, poate neaccesibil, al tuturor cercetărilor astronomiei planetare».

«Să nu disperăm însă de loc. Cine știe ce pirotește în necunoscutul viitorului.»

*

Anul acesta, Lowell și Todd vor fotografia din nou planeta Marte, luând mii de clișeuri. Poate că ei vor face un pas înnainte, în ce privește dezlegarea acestei turburătoare probleme.

VICTOR ANESTIN.

REVISTA GENERALĂ

Noua casă italiană de editură, «Formiggini» din Modena, sub conducerea unui vechiu cunoscut al nostru, d-l F. Formiggini, unul din membrii simpaticeii asociații «Corda-Fratres», veniți acum câțiva ani în România, e pe cale de a scoate la iveală lucrări cu adevărat însemnate. Printre cărțile apărute anul trecut, trebuie să atragă luarea noastră aminte «Chestiile filosofice», un volum de aproape cinci sute de pagini (fr. 7) cuprinzând comunicările dezvoltate în al II-lea Congres al Societății filosofice italiene, ținut la Parma în 1907; o adevărată comoară de cercetări filosofice, la care conlucrară Enriquez, Troilo, Groppali, Tarozzi, Romano, Vailati și alții dintre cei mai de frunte filosofi italieni. Deosebitele argumente, dispuse după înrudirea subiectelor între ele, alcătuiesc un tot organic. Se vorbește aci de «Renașterea filozofică» și de «Intellectualism în filozofia contimporană»; despre «Necesitatea de integrare a Positivismului», despre «Valoarea științei», despre «Abstracția matematică», despre «Noțiunile de timp și de spațiu în deslegarea problemei Nemărginitului», și de multe alte probleme complexe, precum și de «Reforma Facultăților universitare» și despre «Înființarea unei facultăți autonome de Filozofie», ceea ce este astăzi dezbătut cu multă apringere.

Pe lângă o colecție de broșuri, a cărei serie filologică și literară este încredințată eminentului nostru coleg Bertoni, dela Univ. din Friburg, iar cea filozofică și pedagogică d-ruului E. Formiggini-Santamaria, care o deschide cu un program didactic al său propriu, alcătuit cu multă pricepere, — harnicul editor ne făgăduiește vre-o patruzeci de «Icoane» ale personalităților celor mai însemnate din întreaga omenire. Fiecare din aceste mici «medalioane» va apare într'un mic volum elzevirian, legat în pergament, cu ilustrații afară din text, și va fi opera vre unui scriitor dintre cei mai îndrituiți, fiind în stare a ne da o sinteză desăvârșită a figurii poetului sau cugetătorului ori artistului, despre care va fi vorba. Astfel

C. Ricci ne va da pe «Michelangelo», Fraccavoli pe «Omer», Labanca pe «Christos», Favaro pe «Galileo», Bordiga pe «Leonardo», Troilo pe Kant», Casini pe «Dante», Gentile pe «Hegel», Cantalamessa pe «Tiziano», Trojano pe «Aristotele», Petrucci pe «Wagner», etc., etc. Vom avea, pe cât se vede, o adevărată primăvară artistică și literară căreia îi urăm o rodnică... toamnă editorială!

B. d. L.

REVISTA CARTILOR

Despre volumașul de nuvele și schițe al d-lui Alexandru G. Doinaru, tipărit în «Biblioteca Minerva» No. 18 și intitulat «Călugărul Gherasim» dupe numele întâiei bucăți, — vom face o dare de seamă cu cel mai apropiat prilej.

*

D-l I. Răduț a tipărit în «Biblioteca Minerva» No. 22, o foarte bună traducere a călătoriei lui R. Festetics în lungul și largul Oceanului Pacific. Limba e în deobște aleasă cu îngrijire, descripțiunile au de cele mai mult ori căldura și farmecul sprinten al originalului, care nu pierde aproape nimica din poezia lui proaspătă și rară.

*

În folositoarea publicație științifică «Natura», numărul 5°, pe luna Februar, se poate citi în traducerea domnului Emil Casimir, student, o scrioare luminoasă a vestitului matematic german Euler asupra puterilor cosmice care pricinuesc fluxul și refluxul. În aceeași revistă d. Căp. Grigoru publică urmarea studiului său intitulat: «Baloanele dirijabile», un capitol din cele mai atrăgătoare ale științei de azi.

Cum este alcătuit pământul ?

Cercetările unui mare număr de învățați se îndreaptă iarăși asupra tănuitelor adâncuri ale planetei noastre. Multe minți cugetătoare, pătrunse de grozăvia neașteptatelor cutremure din Sicilia și Calabria, cu neastâmpărul dorului de a ști, caută să ajungă pe calea închipuirii bine sprijinite prin cunoașterea geologiei și fizicei, acolo unde cea mai cutezătoare sondă n'a putut și nu va putea răzbi vreodată. Cu toată furia lor nimicitoare, zdruncinăturile scoarței pământești au avut pentru știință însemnătatea unor nespuse de binevenite mărturisiri asupra stării de lucruri ce domnește în miezul ascuns al globului nostru. Acum se întemeiază tot mai neștrămutat credința că numai pe o grosime de trei poștii, — șaizeci de kilometri, — s'a întărit la suprafața bulgărelui nostru materia, mai ferbinte pe vremuri de cât smoala clocotitoare.

Sub această pătură incremenită pentru veșnicie se află un strat de lavă în topire, mai gros decât poșghita cea dintâi, — aproape trei sute de kilometri, dacă nu chiar mai mult, — apoi în adâncime, unde căldura lăuntrică poate fi încă tot așa de mare ca în clipa de naștere a pământului smuls din soare și unde presiunea trebuie să atingă mai multe milioane de atmosfere, sămburele se găsește în starea unei grămezi de materie gazeoasă rigidă ca sticla sau ca oțelul, iar în cuprinsul acestei ciudate mări de aburi întăriți prin apăsare, sunetul și zguduirea se pot răspândi cu o repeziune de aproape doisprezece kilometri pe secundă. (Revue scientifique. 13 Februar 1909. Abbé Th. Moreux: L'intérieur de la terre).

CRONICA VESELA

VASILACHE

Ce n'est plus le rêveur lunaire du vieil air
 Qui riait aux aïeux dans les dessus de porte:
 Sa gaité comme sa chandelle, hélas! est morte....
 VERLAINE.

*Huește bălciul... Un zăduf ca'n baie.
 Și colbul se înnalță, toba bate.
 Cățiva țărani, cu gurile căscate
 La Vasilache, râd până se îndoaie.*

*Cu nasul roșu, lung afar' din cale,
 Pârdalnicul, e mucalit și pace!
 Fornit când e să cânte și să joace,
 Râzi de te ții cu mâinile de șale.*

*Și — când îi zice el așa, mai bine,
 Hoș Marițica! soața dumisale.
 Iar el, berbantu, începe-a'i da târcoale
 Ș'ai spune vorbe dulci; dar ea se ține*

*Fudulă tare. Bietul om, firește,
 Iși pierde atunci și cumpăt și răbdare.
 Ia un ciomag și începe s'o măsoare,
 Iar Marițica, biata, se jelește,*

*Căci Vasilache'i troge ca nebunul.
 Când, ce să vezi?... după perdea, răsare
 Chiar Necuratul!... hăd, cu capul mare,
 Incornorat și negru ca ceaunul.*

*Văzându-l, Vasilache o sfeclește;
 Căci diavolul, pe dată m'l înșfacă
 De un picior; îl zgâlțâie o leacă
 Și îl întinde. El se împotrivește,*

*Se scutură și începe să răcnească...
 Dar diavolul, îl duce de-a spinare.....*

*Și două lacrimi de induioșare
 Curg pe obrajii unui gurăcască.*